

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

מסורת הש"ס

[גיטין מד:]

ומי סליק כו' והא כתיב - בההיא פרשתא ויעלו לרקיה אל המלך רבלתה אלמא ברבלתה הוה: זו אנטוכיא - ואנטוכיא קיימא לן *דלוינה מארץ ישראל: דמוס דיוקנו - של נבוכד נלר: מקוקה לו על מרכבתו - של נבוכד חזן דרומה לו כמו שעומד לפניו ולכך כתיב בא נבוכד נלר והיינו נבוכד:

עטין סלה מהא

כודניית' - משאוי שלם מאות פדרות:

נרגא דפרולא - פטיסי ברול: דשליט' כפרולא - ברול חרוד הקוקל ברול

אחר: כנעתינהו - לא בלעיה ממס

אלא סיבסם שהיו מתפוללין הפטיסים בהכותם בשער לשכרה: פטוחים יחד.

משמע על פתח אחד הללו כל הכשלים וכלפות יחד ולא הועיל כלום: שוור

בר שוור - דולג בר דולג קוס וכבס ירושלים לנבוכד חזן קאלמר ל"א שוור

בר שוור מדלג בר מדלג קפלת פעס אחת עם סמחריצ ועכשיו פעס שניה:

קופא - מנב הפטיס ולא מתורו כמו קופא דמחטא (ו' דף נח): יודע

כמביא למעלה הפלה היא יודע לפניך אותו סכך עץ קרדומות שסכך בו את ירושלים כאלו הציור למעלה בכסא

הנבוכד: גבס סיכלא - ובקס לעלות לרקיע: דרכו ביה מן שמיא -

והשפילורו: וזה דעתיה - מתגלה על שהיה מלחית - עמא קטילא - שכבר

נבוכד עליהם על כך: וטחני קמח - וטחני חטים לא נאמר אלא קמח שאין

לריך טחניה: למסך - מקום שהקלעים נומתין בלד הראש: שובל - קלע הראש

שדומין לשבילים: גלי שוק עברי נהרות - פורענות זה היה הקב"ה אומר לישראל

לבו וטחני קמח כלומר טחוני אתם כבר לקמח ותחורו ותטחון עדיין תגלי

קלעי ראשיכם ושוקיכם ותלכו בגלות: אייתו לי ולינסי - ולאנה אס דס

זכוחס הוא: כפי ולא אידמי - שחט בהמות ולא אידמי הדם: פרעמא -

שער לוואה: ואיפגיי - נבחראדן: גר תוסב - שלא קבל עליו שאר מלות

וקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים: של אותו רשע - נבוכד נלר: רשינו ולא

נרפסא - שהיה הקב"ה מבקש לרפאותו להכניס מבני בניו תחת כנפי השכינה:

אלו נהרות צבל - שהם רעים לשמות: לנייתא דצבל דקלים מריסם שעומדים

[ע"י פירוש רש"י פסחים ק"ט ד"ה שלם מלח]

הגהות הגר"א [א] גמ' הלך נדיר מרחוק - נמחק:

גליון הש"ס גמ' פמון ומואל כו' ע"י בר"ש פ"ד מ"ד ד"ה: רש"י ד"ה כסף וכו' וכעין זה לעיל כ"ג ע"א ונכרתו דף כו ע"א:

בקרא רמאנו [בע"י יוסף וכו' מ"ח רש"י דלא גרים ליה]

[סוטה מב: מתי לעיל כ"ג:]

משני 1

שם

בנהרות ל"א לנייתא דצבל דקלים רעים של נהרות צבל שאין נושאים פירות לפי שהמים רעים הן לגדל פירות בסוטה (דף מו): אמרי' קושטא הוא דלמריהו הני לנייתא דצבל משמע ימי בראשית איתנהו ונהר שתחת הני לנייתא מי מרים נינהו: ש"כניס:

תורה אור פוק סא - לא ממקומך ובא אל ארץ

ישראל ותבכשנה: כי אין האיש - מקרא הוא במשלי: נקריבא הוא -

בקרב הוא ויבא צעת דוחס לפי דרכו של מקרא זה שהם שלחו לו

שומעים אתו שהוא אכל מילתא דהוה אמרי' ליה הוה משיב דבר זה: לרור

הכסף לקח צירו - לדיקים שבהן מהו: ואכרס לי כחמשה עשר כסף - פדית

אותה במלרים צ"י צניסן: כסף ומומר שעורים ולפך שעורים זכות

שלשים סאין ולתך חמשה עשר סאין אלו ארבעים וחמשה לדיקים שהעולם

מתקיים עליהם *בצחולין פרק גיד הגשה (דף כ"ג) פעמים שלשים כלן וט"ו

בארץ ישראל ופעמים שט"ו כלן ושלשים בארץ ישראל ובמסכת חולין היכא דקא

מפרש האי קרא בצדיקא אמרי' לין כסף אלא לדיקים וכן הוא אומר לרור

הכסף לקח צירו: ככר קבע לסס זמן - שלא יבא על ע' שנה שתשלים גלות צבל:

ההנאה וממטרא - מחמת שלים ומטרים: הא אשינא דטורי - בא דרך תחתית

ההרים וההרים יגינו עליך מן השלגים ילחמן המטרים: שלחו כר מושל ארץ - שלחו

שליח אל נבוכד נלר שהיה מושל ארץ שיבא אל הר צת לזון דרך הסלעים

וההרים: לים לי דוכסא - לא יהיה לי מקום סביב לירושלים שכולל אני וחילי

לישב במקום מבוהם מפני הגשמים: קבריהם של ישראל מערות שלהן סביב

לירושלים ובהן אחת וחילויתוך יכולין לישב: ויזילו את עולמות מלכי

יפודס - שעתידים להשליך מן הקברים העולמות שבקברים שנלחמו צעת האל

וגו': אימא אחי בר נפלי - אידי דלמרינן לרור הכסף לקח צירו

שנתמעטו הלדיקים קא מיירי הא כמו במשחית וקאמ' תלמידים מתמעטין

ואידידלמרינן ויהי האמת נעדרת אייתי הא דההוא אתרא דשמיא קושטא:

אח

לך דאיקמלינהו לכולהו מיד נח הדרת תשובה בדעתיה אמר מה הם שלא איברו אלא נפש אחת כך

הוא גברא מה תיהוי עליה ערק שדר פורמיתא לביתיה ואיתגייג תנו רבנן *נעמן גר תושב היה נבוכד ארץ

גר צדק היה מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים מבני בניו של סנחריב לימדו תורה ברבים ומאן

גינהו שמעיה ואבטליון מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק ואף מבני בניו של אותו רשע ביקש

הקב"ה להכניסן תחת כנפי השכינה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מי שהחריב את

ביתך ושרף את היכלך תכניס תחת כנפי השכינה היינו דכתיב *רפינו* את בבל ולא נרפתה עולא אמר זה

נבוכד נצר רבי שמואל בר נחמני אמר אלו נהרות בבל ותרגמה דצינייתא *צרידתא דבבלאי אמר עולא

*עמון ומואב שיבבי ביש דירושלם הוו כיון דשמעינהו לנביאי דקא מתנבאי לחורבנא דירושלם שלחו

לנבוכד נצר פוק ותא אמר מסתפינא דלא ליעבדו לי כדעברו בקמאי שלחו ליה *כי אין האיש בביתו

[א]הלך בדרך מרחוק *ואין איש אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר *ה' איש מלחמה שלח להו בקריבא

הוא ואתי שלחו ליה הלך בדרך מרחוק שלח להו אית להו צדיקי דבעו רחמי ומייתו ליה שלחו ליה

צצורו הכסף לקח בירו ואין כסף אלא צדיקים שנאמר *ואכרה לי בחמשה עשר דוחמר שעורים ולתך

שעורים שלח להו הררי רשיעי בתשובה ובעו רחמי ומייתו ליה שלחו ליה כבר קבע להן זמן שנאמר

*ליום הכסא יבא (ל)ביתו אין כסא אלא זמן שנאמר *בכסה ליום חגנו שלח להו סיתוא הוא ולא מצינא

דאתי מתלגא וממיטרא שלחו ליה תא אשינא דטורא שנאמר *שלחו כר מושל ארץ מסלע מדברה

אל הר צת ציון שלח להו אי אתינא לית לי דוכתא דיתיבנא ביה שלחו ליה קברות שלהם מעולין

מפלמירין שלך דכתיב *בעת ההיא נאום ה' יוציאו את עצמות מלכי יהודה ואת עצמות שריו ואת עצמות

הבהנים ואת עצמות הנביאים ואת עצמות יושבי ירושלים מקבריהם ושטחום לשמש ולירח ולכל צבא

השמים אשר אהבו ואשר עבדום ואשר הלכו אחריהם אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק מי שמיע לך אימת

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

אתי בר נפלי אמר ליה מאן בר נפלי א"ל משיח משיח בר נפלי קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים

גיטין מז: ע"ש

[ס"ט ע"ה]

ימיה נא

משני 1

שמות טו

האש 2

ההלים פא

ישיעיה טו

ימיה נ

עמוס ט

חלק פרק אחד עשר סנהדרין צו

אח סוכת דוד הנופלת . מלכות דוד שנפלה להי קרי משיח דוד כפלי : **עד סהרלשונה פקודה** . עד שלא כלתה לרה ראשונה שניה ממחרת לבא פקודה כמו לא נפקד (במדבר לא) : **שבוט** . שמיטה : **וסמטרת** **על עיר אחת** . שיהא מעט מטר ויהא רעב במקום זה ושובע במקום זה : **חילי רעב** . רעב מעט שלא יחא

רודפין אחר אחר היין ומשתכרין ומתייקר היין אע"פ שרוב יין בעולם : **כלו הפך לבן סוכר סוף** . כשפסגו הגעג בכל העור כך כשהפכה כל המלכות למינות חבא גאולה : **כי ידיו ס' עמו** . להביא להם גאולה : **ישראל** **ס' אונת** . שחך ותחזק ידן של מסורות ומלחין במלשיות : **שיתמטמו סתמליים** . שמתקיידי ישראל להחזירן

למוטב : **סתכלס פרוטס** . והיינו אולת יד שיהו בידים ריקניות : **כזכיוול** . כאלו יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה : **אין עוזר ואין סופר לישראל** . שיהיו שפלים למלך ואומר אין עוזר וסופר שיהיו מתייחסין מן הגאולה : **דמטסקי ציס** . לידע מתי יבא : **ועקרב** . נשך האדם פתאום : **ומד חרוב** . שאלף שנה יהיה חרוב חוץ משפת אלפים אלו דהיינו אלף שביעי : **פרי** . אלפים הוא חרב אלף שביעי ואלף שמיני : יומו של הקב"ה אלף שנה שנאמר כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור : **משמט** . ונעשה חרב : **שכולו שבת** . שהעולם משמט : **הוי עלמא** . העולם כך מתקיים : **ז' אלפים היה פסו** . תחת שלא ניתנה עדיין תורה והיה העולם כחורו ומאורס הראשון עד שהיה אברהם בן כ"ב שנה חיכה אלפים שנה כדמוכחי קראי דכשנלמו אלפים שנה עסק אברהם בחורה שנאמר (בראשית יב) ואלו הכפש אשר עשו בחזן ומתרגמין דשעבדו לאורייתא בחזן ואמרין במסכת ע"ז (דף טי) גמירי דהוא שעתא הוה אברהם בן חמשין וחרתי שני : **ושני אלפים תורה** . מן הכפש אשר עשו בחזן עד (אלפים) שנות המשיח ארבעים (אלפים) שנה עד שגולד יחזק וששים שנה משגולד יחזק עד שגולד יעקב הרי ק"ח וק"ל שהיו ליעקב כשכא למלכים הרי רל"ח ורד"ו שעמדו בחזרים הרי תמ"ח ומשילאו ממלכים עד שכנגד בית ראשון ת"פ דכתיב (מלכים א ו) ויהי בשמינים שנה וארבע מאות שנה לגלות בני ישראל מארץ מלכים וגו' הרי תתקכ"ח ות"י שעמד בית ראשון כדמוכחי קראי על פי חשבון שנות המלכים וע' דגלות צבל ות"כ שעמד בית שני הרי תת"ק ותתקכ"ח הרי אלפים פחות קט"ז וקט"ז וקט"ז השלמת ד' אלפים מרוב הכית וסוף אותן קט"ז נשלמו שני אלפים תורה ואידי דלמחר שני אלפים תורה קאמר שני אלפים תורה ולא שתכלה תורה אחר שני אלפים . מ"ר : **ושני אלפים שנות המשיח** . שלאחר שני אלפים תורה הוה דינו שיבא משיח ותכלה הגלות ויבטל השעבוד מישראל : אצל

את סוכת דוד הנופלת א"ל הכי אמר רבי יוחנן דוד שבן דוד בא בו תלמידי חכמים מחמעים והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות וגורות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה שניה ממחרת לבא ת"ר שבוט שבן דוד בא בו שנה ראשונה מתקיים מקרא זה והמטרת על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמר שנה חצי רעב משתלחים שלישיית רעב גדול ומתים אנשים ונשים וטף חסידים ואנשי מעשה ותורה משתכחת מלומדיה ברביעית שובע ואינו שובע בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמןין ותורה חזרת ללומדיה *בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא אמר רב יוסף הא כמה שביעית דהוה בן ולא אתא אמר אבי בששית קולות בשביעית מלחמות מי הוה ועוד כסדרין מי הוה [א] (אשר חרפו איביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך) תניא ר' יהודה אומר דוד שבן דוד בא בו *בית הוועד יהיה לזנות והגליל יחרב והגבלן יאשם [ב] ואנשי גבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו וחכמת הסופרים תסרה ויראי חמא ימאסו [ג] ופני הדור כפני כלב והאמת נעדרת שנאמר *ותהי האמת נעדרת [ד] (וסר מרע משתולל) מאי ותהי האמת נעדרת אמרי דבי רב מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה מאי וסר מרע משתולל אמרי דבי ר' שילא כל מי שסר מרע משתולל על הבריות אמר רבא מריש הוה אמינא ליכא קושמא בעלמא אמר לי *ההוא מרבנן ורב טובות שמיה ואמרי לה רב טובימי שמיה דאי הוה יחבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדבוריה זימנא חדא איקלעי לההוא אתרא וקושמא שמיה ולא הוה משני בדיבוריה ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה נסיבי איתתא מינהון והוה לי תרתין בנין מינה יומא חד הוה יחבא דביתו וקא חייפא רישה אתאי שיבבחה מרשא אדשא *סבר לאו אורח ארעא *אמר לה ליתא הבא שכיבו ליה תרתין בנין אתו איניש דאתרא לקמיה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה מעשה א"ל במשורתא מינך פוק מארתין ולא חגרי בהו מותנא בהנך איניש תניא ר' גהורא אומר דוד שבן דוד בא בו *נערים ילבינו פני וקנים וקנים יעמדו לפני נערים

ובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני וילאן הבן מתבייש מאביו תניא ר' נחמיה אומר דוד שבן דוד בא בו העזות תרבה והיוקר יעות והנפן יתן פריז והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה מסייע ליה לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא *כולו הפך לבן סהור הוא ת"ר *כי ידיו עמו [וגו'] כי יראה כי אולת יד ואפס עצור ועזוב אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמטמו התלמידים ד"א עד שתכלה פרושה מן הכיס ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור ועזוב כביכול אין סומך ועוזר לישראל כי הא דר' זירא כי הוה משכח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במשורתא *בעינא מנייכו לא תרחקו דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב אמר רב קמינא *שיית אלפי שני הוה עלמא וחד חרוב שנאמר *ונשגב ה' לבדו ביום ההוא אביי אמר תרי חרוב שנאמר *יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפני תניא כותיה דרב קמינא בשם שהשביעית משממת שנה אחת ל' שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר *מומר שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר *כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור *תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוה עלמא שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח

מגילה יז

[סוטה מט:]

הכלב שלא יבטישו זה מה : **משחולל** **על הכריות** . כל העולם חומרין עליו שוטה הוא היינו משחולל לשון שטות כמו מוליד ונעלים שולל (איוב יב) : **ליכל קושמא עלמא** . אין אדם בעולם שיבצר אמת תמיד : **אמר לי הסוה מרבנן דלי סוו יסבי ליה כל חללי דעלמא לא משני בדבוריה** . לשקר ואיסקתי לי הכי זימנא חדא אקלעי לההוא אתרא וקושמא שמיה : **טרפא אכבא** . שהיתה שואלת אותה : **לאו אורח ארעא** . לומר היכן היא הארץ וחיי' רישה : **ה"ג נפרים ילבינו פני וקנים** . כלומר יחפרו ויבטישו אותה : **וקנים יעמדו בפני הנפרים** . לכבדם והיינו דלמדין (בסוטה ד' מט) : בעקבות המשיח חולפא יסגא : **בס קמס בלמס** . לחרפה ולבישה : **סיוק יעוט** . שלא יבדו זה את זה יקר כבוד ל"א סיוק יעוט מכובד שבהן יחא עוותן ורמאי . מ"ר : **וסנפן יתן פרי** . ואעפ"כ יהיה היין ביוקר שלא יהיה ברכה בפרי עלמנו ל"א שיהיו כותן

[ב"מ מט. ע"א]

— 6 —

הגהות
הגרי"א
[א] גמ' אשר
חרפו . נדפס
בדף רש"ל
מוחק זה נמחק
ההג"ה [ב] שם
והנשי גבול .
נמחק תיבת
גבול ור"ב חול
[ג] שם וסר
הדור כפני
הכלב . נמחק
מרע משחולל .
נדפס בדף
רש"ל מ"ז
נמחק סה"ס :
סוטה מט :

ויקרא יב

[ר"ה ב] .
ישעיה ב
השעו

ההלים כב
ס
ע"ז ט

[צ"ל ושמה]

ר"ג ספרי . אברי

דברים לב

[בכרית לה : וזימנא
עכ' נס כע"י ליתא מלת
בעינא וכן לעיל בסמוך
במשורתא מינך]

ובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני וילאן הבן מתבייש מאביו תניא ר' נחמיה אומר דוד שבן דוד בא בו העזות תרבה והיוקר יעות והנפן יתן פריז והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה מסייע ליה לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא *כולו הפך לבן סהור הוא ת"ר *כי ידיו עמו [וגו'] כי יראה כי אולת יד ואפס עצור ועזוב אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמטמו התלמידים ד"א עד שתכלה פרושה מן הכיס ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור ועזוב כביכול אין סומך ועוזר לישראל כי הא דר' זירא כי הוה משכח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במשורתא *בעינא מנייכו לא תרחקו דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב אמר רב קמינא *שיית אלפי שני הוה עלמא וחד חרוב שנאמר *ונשגב ה' לבדו ביום ההוא אביי אמר תרי חרוב שנאמר *יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפני תניא כותיה דרב קמינא בשם שהשביעית משממת שנה אחת ל' שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר *מומר שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר *כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור *תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוה עלמא שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח ובעונותיו

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

י א מ"י ט"ז מהלכות
מלכים ומלחמותיהם
הלכה כ':

י א ב מ"י ט"ז מהל'
תשומה הלכה ה':

הגהות הגר"א
[א] גם' וטעמים. נמחק
וכי' טעמים ד"ה
כפ"ז ט' ב' וכתובי' ד"ה
לחצר: [ב] רש"י
ד"ה וטעמו כו' עשר
שנים. עשה כאן נקודות
להסבוק ותיבת וכתב
עכ"ל וכו' עד כר דוד
ז"ל נמחק:

ס"ה שאלו קן למשיח
חלל חס

אלב נשכיל פוטנטינו שרבו. לא בל משית לטוף ד' אלפים וילאו מה
שילאו שטניין הוא מטוב לבא: **שמיים והממש יוכלין.** היינו ד'
אלפים מאתים וחמשים [שנה]: **בהמלה.** היוכל האחרון הוא בל
אז בכסופו: **כלל.** זמן הוא קודם שיבא
היוכל בכסופו הוא בל: **עד הכל לא**

תיספחני ליש. עד יוכל האחרון לא
תלפה לו דודאי לא יבא קודם הזמן
הזה: **איספחני ליש.** חכה לו שיבא:
אשורית. כתב שלנו אשורית שבא
מאשור כדאמר בלידך פירקין (ד' כב):
לחילול של פרס נשכרתי. שהייתי
גולליר לאחר מהם: **תנינים.** דגים:
והשאר ימות המשיח. שכלה השטנוד
ומשיח בל: **מחדש עולמו.** לברוא
עולם חדש: **נוקב ויורד עד הסטוס.**
מה הסוס אין לו קץ וסוף כך אין
אדם יכול לעמוד על סוף פסוק זה
(וכי קא מפרש אימת קלאמר חס)
יתמסמה חכה לו דאין לו סוף: **לא**
כרבוטניו. אל תלפו לאחור קץ שהיו
רבוטניו דורשין: **עד עידן עידנין ופגל**

עידן. עידן כעידן הגלות של מנרים
והיינו ד' מאות ב' עידנין ח' מאות
היינו י"ב מאות ופגל עידן ב' מאות
קך הכל אלף וד' מאות: **וטעמנו**
כדמעות שלש. כלומר השקה אותם
הקב"ה בין גלות מנרים לגלות צבל
שליש גלות אלוס כי קץ גלות אלוס
זה יהיה לטוף ג' פעמים ת' שנים וג'
פעמים ט' שנה כנגד גלות צבל
דהיינו לטוף אלף וחריבע מאות ועשר
שנים [כדבר עברו ולא היה קך מלאחי
כדור בשם הרב רבי שמואל בר דוד
ז"ל: **עוד אחת מעט ס"ה.** כגדולות
חגי כדבי שהיה מתגבא כשילאו
ישראל מגלות צבל ויבנה בית
המקדש והיינו עוד אחת מעט היא
מעט כדור חתן להם לישראל ואני
מרעיש את השמים ואת הארץ הארץ
והבאחי כל חמדות גוים לירושלים
ור"ע דריש ליה לימות המשיח ולאחר
חורבן והכי דריש ליה [עוד אחת
מעט היא מעט כדור חתן לישראל
ואח"כ יבא המשיח ודרשה זו אינה
אלא קרא אלפי גבית קאי וה"ק] עוד
אחת מעט היא מעט כדור חתן להם
לישראל ושוב לא חתן להם כל ימות
בית אחרון וכן היה דמלכות ראשונה
של מלכות חסמונאי. נתקיימה שבעים
שנה וטע"ג דלמריקן בסדר עולם
דמלכות בית חסמונאי מאה ושלש
ומלכות הורדוס מאה ושלש עיקר
כדורס ופארס שלא שלטה בהם אומה
לא נתקיים כל קך ומלכות שניה

של הורדוס ל"ב שנה ומלכות בן כוזיבא ב' שנים ומלכה ושוב לא היה
לסם מלך מ"ר. וכל הקך דרשות לאו משנה ולא ברייתא. ל"א עוד
אחת מעט היא מעט מלכות חתן להם לישראל לאחר חורבן ולאחר
אחור מלכות הגני מרעיש שמים וארץ ויבא משיח. ואין דרשה זו כלום
תורה אור סה"ר רחמי כמה מלכיות לישראל

לחצר חורבן וטע"ג לא בל משית
שהמלכות הראשונה שהיתה להם
לישראל לאחר חורבן שבעים שנה
הורדוס ל"ב בן כוזיבא ב' ומלכה
ומינו בסדר עולם מפולמוס של
אספסיוטוס עד פולמוס של מיטוס
שנים עשרה שנה ומפולמוס של מיטוס
עד מלכות בן כוזיבא י"ז שנים ומלכות
בן כוזיבא ב' שנים ומלכה: [בן
כוזיבא מלך צביה]: **ויפת לקן.**

היפח נפש של מחשב הקץ שלא היה
לו לכדז ולומר כיון שהגיע וכו':
יתכס ס'. הוא עלמו מחכה ומתאווה
שיבא משיח: **כדיב י"ח אלף.**
בירושלים של מעלה משתעי קרא
בסוף יחזקאל: **באספקלריא סמאירא.**

בחזוק נגהו של הקב"ה אין מסתכלין
אלא תלתין וסית אלב בקלשות הגוה
ללדדן מרחוק מסתכלין כחות הרבה:
ומי נפשי כולי סלי. ללחוי בריר לן
תלתין וסיתא הוו ולא פחות: **וסא**

רבי שמעון בן יוחאי. לא הוה ידע
אם אלף חס חס מאה חס חס חס חס
הס: **סא דעייני צבר.** שגריקין לטיוול
רשות כשנכנסין להסתכל באספקלריא

המאורה כהנהו לא פחיתו מתלתין
וסי' חס חס חס חס חס חס חס חס חס
צבד דקס הגהו מספקא לן כמה
הוו: **בהמסופס.** חס כל ישראל חזרין
בתשובה יבא וחס לאו לא יבא:

דיו לאכל שטומד כאלנו. דיו
להקב"ה שטומד כמה ימים וימינו
אחור כלומר חס לא יעשו תשובה חס
שטומד כאלנו כל הימים חס חס חס חס
לדבר ל"א דיו לאכל דיון לישראל נער
גלות חס חס בל תשובה נגאלין: **לא**

כספס. לא בתשובה ומעשים טובים
דאפילו אין עושין תשובה נגאלין מאוס
דלמך חס נמכרתם קרי כספ בלשון
תשובה: **כעלמי אחכס.** משמע צלל
כרמס בל תשובה: **אחד מעיר.** אברור
הלדקיס ואצ"ח לנין אט"פ שאין כולס
חזרין: **כס אמר ס' לכוז נפס למספס**

גוי. חס חס חס חס חס חס חס חס חס
אטע"פ יגאלו מלכים ירלו וקמו:
כי

שנאמר אשרי כל חוכי לו לו בגימטריא תלתין ושיחא הוו איני והאמר רבא
דרא דקמי קודשא בריך הוא תמני סרי אלפי [פרסא] הואי שנאמר ס' סביב
שמנה עשר אלף לא קשיא הא דמסתכלי באיספקלריא המאירה הא

דמסתכלי באיספקלריא שאינה מאירה ומי נפישו כולי האי *והאמר חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י
ראיתי בני עלייה והן מועטין אם אלף הם אני ובני מהם אם מאה הם אני ובני מהם אם שנים הם אני ובני
הם לא קשיא הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר אמר רב כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה
ומעשים טובים ושמואל אמר דיו לאכל שיעמוד באבלו כתנאי ר' אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה
נגאלין ואם לאו אין נגאלין אמר ליה רבי יהושע אם אין עושין תשובה אין נגאלין *אלא הקב"ה

מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן יישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב תניא איך ר' אליעזר
אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין שנאמר *שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם אמר לו רבי
יהושע והלא כבר נאמר *חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו חנם נמכרתם בעבודת כוכבים ולא בכסף תגאלו לא
בתשובה ומעשים טובים אמר לו רבי אליעזר לר' יהושע והלא כבר נאמר *שובו אלי ואשובה אליכם
אמר ליה רבי יהושע והלא כבר נאמר *כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים
ממשפחה והבאתי אתכם ציון אמר לו ר' אליעזר והלא כבר נאמר *בשובה ונחת תושעון אמר לו ר' יהושע
לרבי אליעזר והלא כבר נאמר *כה אמר ה' גואל ישראל וקדושו לבזה נפש למתעב גוי לעבד מושלים

מלכים

ובעונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו
אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא
חסידיא אין העולם פחות משמונים וחמשה
יובלות וביובל האחרון בן דוד בא אמר ליה
בתחילתו או בסופו אמר ליה איני יודע כלה
או אינו כלה אמר ליה איני יודע רב אשי

אמר הכי א"ל עד הבא לא תיסתכי ליה מבאן
ואילך איסתכי ליה שלא ליה רב חנן בר
תחליפא לרב יוסף מצאתי אדם אחד ובידו
מגילה אחת כתובה אשורית ולשון קדש
אמרתי לו זו בנין לך אמר לי לחיילות של
רומי נשכרתי ובין גינוי רומי מצאתיה וכתוב

בה לאחר ד' אלפים ומאתים [א] ונתשעים ואחד
שנה לבריאתו של עולם העולם יתום מהן
מלחמות תנינים מהן מלחמות גוג ומגוג
ושאר ימות המשיח ואין הקב"ה מחדש את
עולמו אלא לאחר שבעת אלפים שנה רב

אחא בריה דרבא אמר לאחר חמשת אלפים
שנה איתמר תניא רבי נתן אומר מקרא זה
נוקב ויורד עד תהום כ"ו עוד חזון למועד
ויפת לקץ ולא יכוב אם יתמהמה חכה לו

כי בא יבא לא יאחר לא כרבותינו שהיו
דורשין *עד עידן עידנין ופגל עידן ולא כר'
שמלאי שהיה דורש *האבלתם לחם דמעה
ותשקמו בדמעות שלישי ולא כרבי עקיבא

שהיה דורש *עוד אחת מעט היא ואנימי
מרעיש את השמים ואת הארץ אלא מלכות
ראשון שבעים שנה מלכות שניה חמשים
ושתיים ומלכות בן כוזיבא שתי שנים ומחצה

מאי ויפת לקץ ולא יכוב א"ר שמואל בר
נחמני אמר ר' יונתן *תיפת עצמן של מחשבי
קיצין שהיו אומרים כיון שהגיע את הקץ
ולא בא שוב אינו בא אלא חכה לו שנאמר

אם יתמהמה חכה לו שמוא תאמר אנו
מחבין והוא אינו מחבה ת"ל *לכן יחבה ה'
לחננכם ולכן ירום לרחמכם וכי מאחר שאנו
מחבים והוא מחבה מי מעכב מדת הדין

מעכבת וכי מאחר שמדת הדין מעכבת אנו
למה מחבין לקבל שכר שנאמר *אשרי כל
חוכי לו *אמר אביי *לא פחות עלמא מתלתין
ושיחא צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל דרא

שנאמר אשרי כל חוכי לו לו בגימטריא תלתין ושיחא הוו איני והאמר רבא
דרא דקמי קודשא בריך הוא תמני סרי אלפי [פרסא] הואי שנאמר ס' סביב
שמנה עשר אלף לא קשיא הא דמסתכלי באיספקלריא המאירה הא

דמסתכלי באיספקלריא שאינה מאירה ומי נפישו כולי האי *והאמר חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י
ראיתי בני עלייה והן מועטין אם אלף הם אני ובני מהם אם מאה הם אני ובני מהם אם שנים הם אני ובני
הם לא קשיא הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר אמר רב כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה
ומעשים טובים ושמואל אמר דיו לאכל שיעמוד באבלו כתנאי ר' אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה
נגאלין ואם לאו אין נגאלין אמר ליה רבי יהושע אם אין עושין תשובה אין נגאלין *אלא הקב"ה

מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן יישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב תניא איך ר' אליעזר
אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין שנאמר *שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם אמר לו רבי
יהושע והלא כבר נאמר *חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו חנם נמכרתם בעבודת כוכבים ולא בכסף תגאלו לא
בתשובה ומעשים טובים אמר לו רבי אליעזר לר' יהושע והלא כבר נאמר *שובו אלי ואשובה אליכם
אמר ליה רבי יהושע והלא כבר נאמר *כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים
ממשפחה והבאתי אתכם ציון אמר לו ר' אליעזר והלא כבר נאמר *בשובה ונחת תושעון אמר לו ר' יהושע
לרבי אליעזר והלא כבר נאמר *כה אמר ה' גואל ישראל וקדושו לבזה נפש למתעב גוי לעבד מושלים

מלכים

גליון
הש"ס
גמ' לא פחות
עלמא. ועי'
נמר כדאשית
ס' ל"ה שסיתא
לא פחות
מתלתין דיקי
ועיין כמ"ר
בדבר ס' ג'

סוכה מה: ע"פ

יחזקאל מת

ג' א' סט:

בירושלמי הג"ה
א"ל ר"א

ירמיה ג

ישעיה נב

מלכים ג

ירמיה ג

ישעיה ג

שם מת

חלק פרק אחד עשר סנהדרין צח

כי למוד מופדים . אלמא יש קץ בדבר : **וככלות נקץ יד עם קדש** . כשתכלה תקומתם וחזק ידיהם שהיתה נפולה עליך ואליך גבורה ותועלת לפשון אלה ואלה ואחר שתכלה גבורתם שהיו שפלים למלך : **מכלילם** . אלו האנשים ובה משיח דלמדין כי אולת יד : **מגולה מוס** . כשתקן ארץ ישראל פריה בעין יפה תורה אור

אז יקרב הקץ ואין לך קץ מגולה **יוסר : ר' אליעזר אומר מוס** . הפסוק : **כשתראה דלין שום אדם משתכר** ואלך שבר הכהמה לא נהיה והיינו כדלמדין עד שתכלה פרוטה מן הכיס אין מעות מלויות כמים : **שכר כספם** . עבודת האדמה שהיא על ידי כהמה איננה : **וליואל ולבא אין שלום** . אלו יבא משיח : **[שלום רב]** . והיינו וליואל ולבא אלו תלמידי חכמים אותם שהיה ידים ללאת ולבא בשלום כדכתיב שלום רב לאהבי תורכך אפילו להנהיג אין לו שלום : **מן סלר** . מרוב הצרות לא מילך הרע : **שקולין** . שוין שער התבואה ויין רוחו כדלמדין משיחית שובע גדול לא שקולין שוין שטולן יקרין : **כשמן אוליך** . שהיו כולן קפויין וכיון שהם קפויין אין דגים נמלאין כחכה : **עד שתכלה מלכות הולס** . שלא תהא להם שום שלטנות לישראל קיט אפילו שלטנות קלה ודלה : **נטישיות** . ענפים קטנים כלומר השירים והשופטים : **וחסו כסם הסס** . כלומר שכתב להם גאולה ויחסו כלל שדי : **סיגין** . תערובות שכן : **בדילין** . המובדלים לראשי עם : **יסירי** . גסי רוח מישראל : **אמנושי** . פרכיים מכשפין שמלמדו ישראלי במס' שבת (דף ע"ה) : **ישעיה** . פלוגתא איכא למאן דלמך אמנושי י"ח חרשי ואיכא מ"ד גרופי עובדי כוכבים : **גזירפטי** . שופטים עובדי כוכבים המוכרין את ישראל בתקלות : **ואלדור** . כבור סיגין . רבים וגדולים צנסותם כשאלדור ואסלקס ממך אזי אסירה כל בדילין : **אמנושי** . הבדלים מיראת המקום : **סיגין** . כמו רב דמתרגמין סג' : **משפטיין** . כמנזר [כמה] : **שופטיין** . פנס אויבך . גזירפטי : **נוסס** . ישיש

[צ"ל אלעזר]

תגינה י"ע"ש
ו"ע"ש

כמו (ישעיה י) כמסוס נוסס וכמו (שם נא) יאכלם סס רוח המקום נוקבת ומתחבת אופן עם הצרות הבאות שאף הוא מתכוין להשמידם : **יירשו ארץ** . היינו גאולה : **עם ענני שמיא כבר אינש אמי** . במהירות : **וכתיב עני ורוכב על הסמור** . כעני הבא על חמור בעלות : **סוסי**

ברקא . סוס מסורק *ומכוון וגלה שיש לי דגנאי הוא שיבא על חמור מלגלג היה לא סוסא בדקא סוס בדוק לרוץ : **בר מיור גווי** . כלום יש לך סוס בר מאה גוויין שחמור שלו כן הוא במלחא בעלמא דחייא : **מיור** . מאה בלשון פרסי : **סלדון** . סוס . שכינה היתה עמהם : **קול שלס** . דשכינה הוה : **בהדיהו** . **לירידה** . למשיח : **כספתא (דקרתא)** . נראה למורי לא כפתח העיר ממס אלף גן עדן הוא כנגד כל העולם וקאמר ליה דבאחו לך של גן עדן שכנגד פתח העיר משיח שרוי : **סוכלי חללים** . מנוגעים והוא נמי מנוגע דכתיב (ישעיה נג) והוא מחולל מפשעיו וכתיב (שם) חלינו הוא כשא : **כולסו** . מי שיש לו לרבע וחמש נגעים : **אסרי לכו ושרו כדלך** . ומתירין כל נגעתן ביחד ומקמין אותן וחוזרין וקושרין אותן : **ואיסו** . משיח : **שרי חר** . נגע ומקמין וקושרו וחת"כ מתיר האחר ועושה כן ואינו מתיר שני מתיר יחד דסבר אי בעי לי ללאת ולגאל את ישראל לא איתעכב כדי קסירת שני נגעים : **אמר לים** . ר' יהושע למשיח לאימת אחי מר אחר ליה היום : **אכנתך לך ולאכרך לעולם סכא** . דלי לאו לדיקים גמורין אחס לא הוה יתיב לך שלמא ולא הוה מדבר שמהי דאבד : **סיום אס בקולו** . של הקב"ה קתמנו : **שער סוס** . של עיר רומי שבעיר רומי היה אותו שער : **ואין מספיקין לבנותו** . פעם שלישי : **מי פמיים** . שירן נובע ממנו כדלמא צבטות (דף נ"ה) דן יולא ממערת פמיים ומפרש הסס שפיר : **סעמיקו ארנוי** . עשו לי קבר בקרקע עומק : שאין

הגהות הגר"א
[א] גמ' אפתחא דקרתא .
נמחק חיתת דקרתא
ו"כ דרומי : [ב] רש"י
ד"ס משפטיין כמו (לפניה)
ג) נמחק לפניה ג :

פיין רש"י כח"א

[שבת קלח ע"ס]

[הרמב"ם פקד' פקד' המלכות
מתנות עניים וכן בעור
י"ד סי' רמז איתא
למזון
ושבית בלדקה ודלה כמי
רש"א בנח"ל שדחק בזה
עובד בדיח עד שאל
שופטים מישראל וכו'
ע"ש סס לנוסחא שיה
עדים נלמדים הרמב"ם
וטור אחי' לשפיר]
** [גמ' הערוך גאוי
דפאסי פ"י פרכי וספורי
השירים]

[ע"י כרשיי דסכא וע"י
כרשיי דע"י לי ד"ס
מי בלדק וכו' בלדק
לשון פרס משוכה כמו
סוסי בלדק בחלק ע"ש]

הגהות מהר"ב
רנשבורג
[א] גמ' שנאמר וכתב
הוללים במזמור ואת
העשרות הקד כ"ל :

סכסס